

بسم الله الرحمن الرحيم

سوره مبارکه قارعه

استاد ضرابی دیماه ۱۳۹۹

جلسه چهارم / ۳ / ۱۰ / ۹۹ شنبه

آیات شریفه: «فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ (۶) فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ (۷) - اَمَّا كَسِي كَه [در آن روز] ترازوهای [اعمال] او سنگین است (۶) در يك زندگي كاملاً رضایت بخش خواهد بود. (۷)»

عنوان: موازين چیست؟

پس از قارعه وجود انسان آنچنان شفاف در پیشگاه خداوند عرضه می‌شود که به تعبیر قرآن «يَوْمَئِذٍ تُعْرَضُونَ لَا تَخْفَى مِنْكُمْ خَافِيَةٌ- آن روز همگی شما بر خداوند عرضه می‌شوید و از شما هیچ سر پنهانی بر او مخفی نمی‌ماند» (حاقه / ۱۸)

در چنین روزی درست است که اعمال انسان در ترازوی عدالت الهی سنجش می‌شود؛ امام صادق (علیه السلام) فرمود: «فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ وَ نُصِبَتِ الْمَوَازِينُ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ الْكَرِيمُ وَ مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَهُوَ اللَّئِيمُ - روز قیامت که ترازوها نصب گردند هرکس اعمال خیرش سنگین شد او بزرگوار است، و هرکس کارهای شرّش سنگین گردید، او پست خواهد شد.» (من لایحضره الفقیه، ج ۴، ص ۴۰۴)

اما در آیه شریفه « فَأَمَّا مَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ » به آنچه منشأ صدور اعمال از انسان است، یعنی ملاک‌ها و میزانها تصریح نموده است؛ همان ملاک‌هایی که او را به این اعمال وا داشته و افتخارات زندگی او محسوب می‌شده! این ملاک‌ها و میزانها هرچه از جهت ارزشی وزین‌تر باشند او به سعادت نزدیک‌تر و هر چه حقیرتر و کم بهاتر باشند او را از سعادت دورتر و به شقاوت نزدیک‌تر می‌کنند. امام

علی(علیه السلام) فرمود: « قِيَمَةُ كُلِّ امْرِئٍ مَا يُحْسِنُهُ - ارزش هر کسی به چیزی است که آن را خوب می داند». یا اینکه می فرماید: «قَدَرُ الرَّجُلِ عَلَى قَدَرِ هِمَّتِهِ- ارزش هر کس به اندازه همت او اوست.» (نهج البلاغه، حکمت ۸۱ و ۴۷)

هنوز پرده ز اعمال بر نداشته اند نعوذ بالله اگر پای امتحان برویم
دلیل اهل سعادت نشان بندگی است بدا بدا که از این نشئه بی نشان برویم

عنوان: در دنیا به چه کار آمده ایم؟

پس ما زندگی می کنیم که افق دیدمان، اهدافمان، طبع و همتمان را بالاتر ببریم تا بتوانیم از دنیای حقیر بگذریم و آماده زندگی در ملکوت شده، مشتری خدا یا حداقل طالب عطای او در آخرت باشیم؛ نه چون کفار مشمول خطاب: «إِنَّ هَؤُلَاءِ يُحِبُّونَ الْعَاجِلَةَ وَيَذَرُونَ وَرَاءَهُمْ يَوْمًا ثَقِيلًا - این مردم کافر غافل همه دنیای نقد عاجل را دوست می دارند و آن روز (قیامت) سخت سنگین را به کلی از یاد می برند» (انسان/۲۷)

بنابراین «مَوَازِين» اولاً بر اعمال و در مرتبه بالاتر بر ملکات و در مرتبه عالی تر بر معارف (نگاه انسان به هستی، خود و خدا) صادق است؛ پس باید «مَوَازِين» هر شخصی سنگین و ارزشی و پر بها باشند و قدر و منزلتی نزد خدای تعالی داشته، رضای او را فراهم کنند که در این صورت صاحب آن منشأ صدور خیرات و مستحق خطاب: «فَهُوَ فِي عِيشَةٍ رَاضِيَةٍ» باشد .

گوهر خود را هویدا کن، کمال این است و بس

خویش را در خویش پیدا کن ،کمال این است و بس

سنگ دل را سرمه کن ،در آسیای رنج و درد

دیده را زین سرمه بینا کن، کمال این است و بس

همنشینی با خدا خواهی اگر در عرش رب

در درون اهل جان جا کن ، کمال این است و بس

هر دو عالم را بنامت یک معما کرده اند

ای پسر حل معما کن ، کمال این است و بس

عنوان : صفات و ملکات میزان هستند

بر همین اساس می توان گفت تعبیر « موازین » (جمع میزان یا موزون) قابل تطبیق بر ملکات و خلقیات نیز می باشند که با کثرت تکرار اعمال صالح، پدید آمده اند، صفاتی که پایدارند و شخصیت وزین یا سبک انسان را می سازند. از امام علی (علیه السلام) در جواب مردی که درباره ی تفسیر آیات سؤال می کرد، روایت شده است که فرمود: «و اما سخن خداوند: ثَقُلْتُ مَوَازِينَهُ وَ مَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ؛ معنی آن این است که پس هر که ترازوهایش گران باشد و هر که ترازوهایش سبک باشد. جز این نیست که حساب را قصد دارد و خوبی ها و بدی ها سنجیده می شود و خوبی ها سنگینی ترازو و بدی ها سبکی ترازو است». روشن است که تعبیر خوبیها و بدیها بیش از اعمال، بر خصال و صفات تطبیق می کند. (تفسیر اهل بیت علیهم السلام ج ۱۸، ص ۳۴۶)

هر که دارد در جهان خلق نکو مخزن اسرار حق شد جان او

گاه نارت می نماید گاه نور گاه دوزخ گاه جناتست و حور

عنوان: چه چیز در ترازوی انسان سنگین تر است؟

بالاترین ارزش در ترازوی انسان نگاه او به هستی و باورهای اوست کما اینکه رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرماید: «فَقَوْلُهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يَعْنِي وَحْدَانِيَّتَهُ لَا يَقْبَلُ اللَّهُ الْأَعْمَالَ إِلَّا بِهَا وَ هِيَ كَلِمَةُ التَّقْوَى يُثْقَلُ اللَّهُ بِهِ الْمَوَازِينَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ - و عبارت لا اله الا الله یعنی شهادت به وحدانیت حق تعالی، اعمال بندگان قبول نمی شود مگر به آن و این کلمه ی تقوی است که در روز قیامت ترازوی عمل به واسطه ی آن سنگین می شود. (أمالی شیخ صدوق، ص ۱۸۸)

أمیرالمؤمنین علی (علیه السلام) در بیان جایگاه باورها و اهمیت آن می گوید: «نَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَ أَنَّ مُحَمَّدًا (صلی الله علیه و آله) وَ

سَلَّمَ عَبْدُهُ وَ رَسُولُهُ شَهَادَتَيْنِ تُصْعِدَانِ الْقَوْلَ وَ تَرْفَعَانِ الْعَمَلَ لَا يَخِفُ مِيزَانُ
تَوْضَعَانِ فِيهِ وَ لَا يَثْقُلُ مِيزَانُ تَرْفَعَانِ {مِنْهُ} - گواهی می‌دهیم که خدایی جز خدای
یگانه نیست و شریکی ندارد. گواهی می‌دهیم که حضرت محمد (صلی الله علیه و
آله) بنده و فرستاده‌ی اوست. این دو گواهی (شهادتین) گفتار را بالا می‌برند، و
کردار و عمل را به پیشگاه خدا می‌رسانند، ترازویی که این دو گواهی را در آن
می‌نهند سبک نخواهد بود. و اگر بردارند با چیزی دیگری سنگین خواهد شد.»
(نهج البلاغه، ص ۱۶۹)

نقش اعتقاد به ولایت امیرمؤمنان و محبت پیامبر و اهل بیت طاهرینش نیز در
تعیین وضعیت موازین در قیامت اصل و پایه ای است که در روایات بسیاری به
آن تصریح شده است. امام باقر و امام صادق (علیها السلام) می‌فرمایند: « مَا فِي
الْمِيزَانِ شَيْءٌ أَثْقَلَ مِنَ الصَّلَاةِ عَلَى مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ وَ إِنَّ الرَّجُلَ لَتَوْضَعُ أَعْمَالُهُ
فِي الْمِيزَانِ فَتَمِيلُ بِهِ فَيُخْرِجُ (صلی الله علیه و آله) الصَّلَاةَ عَلَيْهِ فَيَضَعُهَا فِي مِيزَانِهِ
فَيَرْجَحُ بِهِ - چیزی در ترازوی اعمال، سنگین‌تر از صلوات بر محمد و آل محمد
(علیهم السلام) نیست. [در قیامت] اعمال فردی [بدون صلواتش] را می‌آورند و در
میزان قرار می‌دهند، می‌بینند سبک است، آنگاه پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)
صلوات‌ها را آورده در میزان این فرد قرار می‌دهد که موجب سنگینی آن
می‌گردد.» (الکافی، ج ۲، ص ۵۰۶)

از پرتو هدایت آل محمد است	گر راه را از چاه باز شناسند رهروان
شرط عمل ولایت آل محمد است	کسب رضای حق به عمل می‌شود ولی